

Framtidstro har ersatts av besvikelse och frustration

Att befärma mänskliga rättigheter och demokratiutveckling ingår i nästan allt biståndsarbete som västvärlden bedriver. Där är de respekterade begrepp mot vilka invändningar sällan hörs. Fascism, kolonialism, kommunism med flera föll i vanrykte bland annat därför att dessa ismers företrädare förbröt sig massivt mot mänskliga rättigheter – brott som inte tillåts i ett demokratiskt statskick.

När USA gick i krig i Afghanistan var det för att jaga iväg despoter och avsluta en diktatur, befärma demokrati och mänskliga rättigheter. Intressena sammanföll – afghanerna ville bli av med talibanerna och USA ville eliminera möjligheter för al-Qaida att förbereda attacker mot USA från afghanskt territorium. I Afghanistan var demokrati och mänskliga rättigheter inte särskilt bekanta begrepp. Efter enväldiga och konstitutionella monarkier, kommunistisk partidiktatur, sovjetisk ockupation, islamistiskt inbördeskrig och talibanvälde visste afghanerna desto mer om förtryck, utsugning, krig, ockupation, flyktingskap, tortyr, fattigdom och avsaknad av rättigheter till utbildning, hälsa och framtid.

Afghanerna var fulla av förhoppningar att kunna forma en ny och bättre framtid med hjälp av det internationella samfundets insatser. Några lovande sådana framsteg kan noteras såsom grundlag, folkvald president, parlament, kommissionen för mänskliga rättigheter, det växande civilsamhället och dynamiska och kritiska media. Men annat har samtidigt försvagat förtroendet och minskat förhoppningarna om att västvärldens närvaro främjar en demokratisk utveckling och respekt för mänskliga rättigheter: omfattande bombningar under fem års tid med många civila offer, husrannsakingar och förnedrande kroppsvisiteringar, krigsherrarnas återkomst och inträde i den nya maktens korridorer, straffrihet för de gamla förtryckarna, den rättsvidriga fånghanteringen i Bagram-fängelset och på Guantánamo, den fortsatta diskrimineringen av kvinnor och den mycket långsamma utvecklingen av rättsväsendet. Med ”demokratin” och rättigheterna kom också den fria marknaden. Och med den prostitution, alkohol, pornografi och paradoxalt nog en accentuerad arbetslöshet.

Vad som nu händer i Afghanistan är farligt, inte bara i ett maktpolitiskt världsordningsperspektiv utan också för biståndets möjligheter att bidra till en utveckling, som främjar demokrati och mänskliga rättigheter i den pågående återuppbyggnaden. Att talibanerna kränkte mänskliga rättigheter fick varje afghan känna av. Men att också USA skulle kränka dem i Afghanistan var mindre väntat. I 2006 års Afghanistan är det inte längre förväntningarna som är mest framträdande, utan ifrågasättandet, besvikelsen och kanske till och med avståndstagandet. Det gör det desto viktigare att en organisation som SAK vågar påtala när mänskliga rättigheter kränks och demokratibygget hotas, oavsett vem som är förövaren. En del av det uppdraget redovisar vi i detta nummer av Afghanistan-nytt.

Bengt Kristiansson är SAKs generalsekreterare.